

BOLEZNI ČLOVEŠTVA

VSEBINA

1.AIDS.....	2
2.RAK.....	4
2.1.Rak na pljučih.....	4
2.2.Želodčni rak.....	4
2.3.Rak prostate.....	4
2.4.Ledvični rak.....	5
2.5.Rak prsne žleze.....	5
2.6.Levkemija.....	5
3.SLADKORNA BOLEZEN.....	6
4.ANOREKSIJA.....	6
5.BULIMIJA.....	7
6.LITERATURA.....	8

1. AIDS

Aids je postal pomemben zdravstveni problem številnih držav. Število bolnikov iz dneva v dan bolj narašča. Beseda aids je skrajšava angleške fraze **Acquired Immuno-Deficiency Syndrome**. Prve črke besed omenjene fraze sestavljajo novo besedo AIDS.

Razložimo jo takole:

Acquired ali **pridobljen** pomeni, da gre za nekaj, kar lahko dobiš, s čimer se lahko okužiš.

Deficiency ali **pomankljivost** pomeni, da je nekaj okvarjeno, oz., da ne deluje pravilno.

Immuno ali **imunski** pa, da gre za okvaro obrambnega sistema.

Syndrome ali **sindrom** pomeni, da ne gre za eno samo obolenje ali bolezen, temveč za skupek bolezenskih znakov oz. bolezni.

Po naše bi torej rekli: sindrom pridobljene imunske pomankljivosti. Imeti aids pomeni, da se telo ne more upreti bolezni na zadovoljiv način. Vzrok za to je okužba z virusom človeške pridobljene imunske pomankljivosti, ki mu v angleščini rečemo **Human Immuno-Deficiency Virus** ali skrajšano virus **HIV**.

Virus HIV napade prav tiste celice imunskega sistema, ki uravnavajo izdelavo protiteles. Tako telesu onemogoči, da bi se mu uspešno uprlo. V primerjavi z virusom noric se virus HIV zelo težko prenaša s človeka na človeka.

Virus HIV živi v krvnih celicah. Z virusom HIV se lahko okužimo le, če kri okuženega pride v krvni obtok neokuženega človeka. Zaščita pred okužbo s tujo krvjo za večino nas pomeni le to, da moramo biti pazljivi, kadar smo v stiku s tujo krvjo. Celo če pride tuja kri na našo kožo, ne more vstopiti v krvni obtok, razen če tudi mi nimamo rane ali odrgnine. Injekcijsko iglo lahko uporabimo le enkrat. Kadar tega ne upoštevajo, lahko kri okuženega z virusom HIV pride v krvni obtok drugega človeka. Otroci lahko dobijo virus HIV od mamic. Dokler otrok raste v materi, sta povezana s popkovino. Mati in otrok si delita kri, ki potuje skozi popkovino. Če ima mati virus HIV, lahko okuži svojega otroka med nosečnostjo in med porodom. Mati lahko prenese virus HIV na otroka tudi z dojenjem.

Virus HIV živi tudi v semenski in nožnični tekočini.

Kaj je semenska tekočina - sperma?

To je bela lepljiva tekočina, ki jo začne izločati telo odraščajočega fanta. Že mladi fantje začno dobivati erekcije. Erekcija je, ko se fantov spolni ud (penis) poveča in postane trd. Ko se to zgodi, lahko semenska tekočina brizgne iz penisa. Nato se penis povrne v običajno obliko in velikost.

Kaj je nožnična tekočina?

Nožnica (vagina) je del dekletovega telesa. Je povezava maternice z zunanostjo in se nahaja med odprtinama, kjer deklice lujajo in kakajo. Ko dekle odrašča, začne telo izločati vlažno snov, ki vzdržuje nožnico čisto. Dekleta začno dobivati tudi mesečno perilo. To pomeni, da gre vsak mesec nekaj krvi skozi nožnico.

Semenska in nožnična tekočina lahko prideta od ene osebe k drugi med spolnim odnosom. Ko se dva ljubita, lahko semenska tekočina brizgne iz penisa v partnerjevo telo. Če ima moški virus HIV, ga lahko dobi tudi partner. Ženska z virusom HIV lahko prenese virus na moškega, če ima ta na penisu majhne ranice in vaginalna tekočina pride vanje.

Potem ko smo si ogledali vse načine, kako se lahko okužimo z virusom HIV, je pomembno, da se spomnimo, da se je pravzaprav težko okužiti. Če upoštevamo nekaj enostavnih pravil, se lahko okužbi z virusom HIV. Govorili smo že, kako pazljivi moramo biti ko pridemo v stik s tujo krvjo. Omenili smo tudi, da lahko injekcijske igle in brizge uporabljamo samo enkrat. Če najdemo brizgo ali iglo, je ne poberimo. Zaščitimo se lahko tudi pred okužbo s semensko oz. nožnično tekočino. Najbolje se zaščitimo s kondomom. Kondom je podoben podolgovatemu, tankemu ne napihnjenemu balonu. Moški si ga med erekcijo natakne na penis. Tako vsa izbrizgana semenska tekočina ostane varno v kondomu. Kondom zaščiti tudi penis pred okuženo nožnično tekočino. Obstaja tudi kondom za ženske. Namesto da si ga moški navleče na penis, si ga ženska vloži v nožnico. Čeprav je precej večji od moškega kondoma, opravlja isto nalogo. Semenski oz. nožnični tekočini preprečuje, da prideta v partnerjevo telo.

Imamo posebne teste, s katerimi lahko preverimo, ali smo okuženi z virusom HIV. Težko je napovedati, kaj se bo zgodilo nekomu, ki je okužen z virusom HIV, saj ta različno vpliva na ljudi. Biti okužen z virusom HIV ni isto kot imeti aids. Veliko ljudi okuženih z virusom HIV, živi mnoga leta normalno, zdravo življenje. Lahko pa zbolijo za eno ali več zelo hudimi boleznimi. Če se to zgodi, pravimo, da imajo aids. Zdravniki še ne vedo, ali, vsi, ki so okuženi z virusom, zbolijo za aidsom.

Trenutno ni zdravila za okužbo za virusom HIV in aidsom. Zato je pomoč usmerjena v označevanje, učenje o zaščiti in podporo ljudem, ki so zaradi okužbe že prizadeti. Če nekdo ugotovi, da je okužen z virusom HIV, ali ga skrbi, da je okužen, mu je pogovor o tem v veliko pomoč. Tam, kjer je okuženih in bolnih več, se združijo v skupine za samo pomoč.

2.RAK

Rak lahko nastane povsod tam, kjer je vrhnjica ali epitelij, torej v votlinah znotraj telesa, kakor so prebavna cev želodec-črevo, sapnik in njegove veje v pljučih, v epiteliju pljučnih mešičkov, v žlezah in njihovih vodih, na sluznici itd.

2.1.Rak na pljučih

Za raka na pljučih danes z gotovostjo menimo, da se je tako močno povečala njegova pogostnost zaradi vedno večje porabe cigaret in zbiranja izpušnih plinov v velemestih, vedno gostejšega prometa in vedno številnejših industrijskih središč. Pljučni rak se začne navadno na sluznici velikih sapnic v bližini pljučne line (karcinom bronhov). Kdor trpi zaradi dražečega kašlja, ki je nenavadno trdovraten in se večkrat ponavlja, ter ga ne more pretrgati z nobenim sredstvom in spremljajo kašelj majhne količine izpljunka s primesjo krvi in kdor se pritožuje, da mu zmanjkuje sape in potrebuje več zraka in se na splošno slabo počuti, se ne sme zadovoljiti z domnevo, da ima "navadni" bronhialni katar. Začetni pojavi pljučnega karcinoma so nedoločni in bi jih prav lahko povzročile druge bolezni bronhijev. Zato moramo brez strahu na preiskavo k rentgenologu.

2.2.Želodčni rak

Za želodčni rak je značilen počasen in zahrbtnen začetek.. poglavitna bolezenska znamenja so pomanjkanje teka, občutek pritiska in polnosti v želodcu, "čudne bolečine" posebno po jedi, gnus do mesa, pehanje, bljuvanje snovi, ki so podobne kavni usedlini, hujšanje in bledica (slabokrvnost).

2.3.Rak prostate

Rak na obsečnici ali karcinom prostate je starostna bolezen pri moški in izjema pred drugo polovico življenja. Navadno raste bula v začetku počasi. Zato se večkrat zgodi, da povzročajo metastaze raka obsečnice v križu ali stegenici prej težave kakor prvotni tumor. Bolezenska znamenja rakavega tumorja na prostati so v mnogočem podobna benignemu povečanju obsečnice. Bolnik ima težave pri mokrenju, voda zastaja v mehurju, pogosto ga boleče sili na vodo in včasih mu seč odteka v kapljicah; pridružijo se lahko tudi bolečine v medenici in trebuhu. Bolniki z "navadnim" povečanjem obsečnice se navadno zdravijo pri specialistu, zato je zdravnikova dolžnost, da nadzoruje, ali se ni obsečnično tkivo začelo razraščati kot rak.

2.4.Ledvični rak

Ledvični rak (večinoma med 40. in 60. letom) se naznanja s krvjo v seču, težavami pri mokrenju in s topo bolečino v ledvičnem predelu. Ob prvih znamenjih se moramo takoj posvetovati z zdravnikom

2.5.Rak prsne žleze

Za rakom na materičnem vratu je pri ženskah najpogostejši rak prsne žleze. Večinoma se začne šele po 40. letu življenja (ni pa tako redek tudi pri mnogo mlajših!). Najpogostejši pa je šele pri ženskah, starih nad 60 let. Začne se kot dobro otipljiva, trda, ne ostro omejena oteklina v dojki, ki navadno ni boleča. Nasprotno kakor benigni tumorji prsne žleze rak ni dobro premankljiv proti podlagi, temveč se zdi, kot bi bil nanjo prirasel. Vnovična opazovanja kažejo, da se oteklina počasi, vendar nenehno veča. Že zgodaj večkrat otečejo tudi pazdušne bezgavke. Takoj ko ženska otiplje kakšno otrdlino, naj se posvetuje z zdravnikom. Tako ima več upanja, da bo ozdravela. Žal pa navadno zdravnik, ki ga pokličejo zaradi strahu pred rakom na dojki, vedno na novo spozna žalostno resnico, da je bolnica opazila bolezen že pred več meseci, da pa ji ni pripisovala večjega pomena. Tako je zamudila dragoceni čas. Obrobno moramo pripomniti, da - čeprav zelo redko - se lahko razvije rak na prsni žlezi tudi pri moškem. To so drobne, trde oteklina v tkivu okoli prsne bradavice. Te morajo čimprej izrezati, da se ne bi napravile hčerine bule.

2.6.Levkemija

Tudi tako imenovanega krvnega raka ali levkemijo prištevamo med maligne bule. Levkemija se lahko začne nenadno z visoko vročino, potenjem in z vnetjem ustne sluznice in mandeljev. Bolezen lahko v nekaj tednih ali mesecih povzroči, da bolnik do kraja propade in umre. Kronična oblika poteka navadno manj opazno in traja okoli štiri leta, preden bolezen bolnika pobere. Včasih pa se lahko kronična levkemija vleče deset do petnajst let.

Malo katero leto mine, da ne poročajo o "novem" zdravilu in vendar je levkemija še danes neozdravljiva bolezen. Pretirano pridelovanje levkocitov poskušamo ovirati z močnim obsevanjem z rentgenom tistih tkiv, v katerih se bele krvničke stvarjajo. Uspešno pa uporabljajo tudi zdravila, ki ovirajo delitev celic. Vsi današnji zdravilni ukrepi proti levkemiji pa boleznini ne morejo ozdraviti, z njimi jo le začasno izboljšamo.

3.SLADKORNA BOLEZEN (DIABETIS)

Da lahko krvni sladkor koristimo kot pogonsko sredstvo za energijo, potrebujemo inzulin, hormon, ki ga tvori trebušna slinavka (pankreas). Pri diabetesu inzulina primankuje le delno ali v celoti. Posledica tega je, da se krvni sladkor dvigne, to pa lahko poškoduje krvne žile. Obstajata dve glavni obliki diabetesa. Ena je od inzulina odvisni diabetes, dedna bolezen, ki se pojavlja pri otrocih in mlajših odraslih in pri kateri trebušna slinavka skoraj ne izloča inzulina. To je resna bolezen in jo je mogoče zdraviti le z injekcijami inzulina. Druga oblika se pojavlja pri starejših in debelih ljudeh ter se imenuje od inzulina neodvisni diabetes, pri katerem pankreas ne izloči dovolj inzulina. Ta oblika bolezn je manj nevarna in se da na splošno zdraviti z dieto brez sladkorja ali v nevarnih orimerih s kombinacijo diete ter jemanje zdravil, ki znižujejo sladkor v krvi. V redkih primerih so potrebne injekcije inzulina. Ta vrsta diabetisa se rada pojavlja v družinah. Ni povsem jasno, ali je diabetes samostojen dejavnik tveganja, čeprav raziskave kažejo na povezavo med diabetesom in povečano dovzetnostjo za aterosklerozo. Vsaj del te povezanosti je verjetno posledica drugih dejavnikov tveganja, ki jih običajno najdemo pri diabetičnih bolnikih. Diabetiki srednjih let imajo navadno tudi zvišano raven holesterola v krvi, so debeli in imajo zvišan krvni tlak.

Na zahodu so moški diabetiki v dva- do trikrat večji nevarnosti, ženske pa v pet- do šestkrat večji nevarnosti, da oboliijo za koronarno srčno boleznijo. Diabetiki so nagnjeni tudi k možganski kapi.

4.ANOREKSIJA

Anoreksija - gre za pretiran nadzor nad potrebami svojega fizičnega telesa (hranjenje, gibanje, skrb za telesni izgled).

Oseba vse bolj omejuje količino zaužite hrane - celo do stradanja (npr. eno jabolko na dan), hkrati pogosto pretirano telovadi (tudi po več ur dnevno). Zaradi tega se od vseh vrst motenj hranjenja prav tu najprej pojavi vsem opazna zunanja posledica, ki se kaže kot ekstremna izguba telesne teže (lahko celo ogroža svoje zdravje). Anoreksijo zato zunanji opazovalci pogosto povezujejo z uporništvom, s težnjo biti opažen/a, upoštevan/a - predvsem v krogu najbližjih (najpogostejša je to družina), vendar pa se na anoreksijo v resnici ne da gledati tako poenostavljeno.

5.BULIMIJA

Bulimija - izguba nadzora + pretiran nadzor

Po zaužiti hrani (večinoma gre za basanje z večjimi količinami hrane, ki jo oseba uvršča med strogo prepovedano) sledi hoteno bruhanje, lahko pa tudi jemanje odvajal. Osebe pogosto pravijo, da se po zaključenem ritualu počutijo notranje očiščene (zaradi izločitve hrane iz telesa), česar pri drugih oblikah motenj hranjenja ne zasledimo. Bulimija je najbolj skrita izmed vseh oblik motenj hranjenja.

6.LITERATURA

- BRYANT-MOLE, K. Pogovarjamo se.....aids. Pomurski tisk, Murska Sobota 1994
- LUKIČ, prof. dr. F. Rak ni smrt. Založništvo tržaškega tiska, Trst 1980
- PATEL, C. Premagujemo srčne bolezni. DZS, Ljubljana 1991
- ŠVAB, A. in ostali Ko hrana ni več "hrana". ŠOU, Ljubljana 1998
- VENZMER, dr. G. Domači zdravnik. Mladinska knjiga, Ljubljana 1977